

תולדות (146)

בן הבא מכח תפילה

וַיַּעֲמֵר יִצְחָק לֵה' לְנִכַח אֲשֶׁתוֹ כִּי עֲקָרָהּ הָיָה (כה.כא)

א"ר יצחק מפני מה היו אמהות עקרות מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים (יבמות סד.)

פשטות כוונת חז"ל היא שהקב"ה רצה שיתפללו ולכן עשה שתהיינה האמהות עקרות, ואף שבין כה וכה היו מתפללים, אך התפילה לא היתה בכזו עוצמה. אך נראה הדברים עומק נוסף, הקב"ה מתאוה לתפילתם של צדיקים, ממילא התולדות של האבות היו צריכים לבוא לעולם דוקא ע"י תפילה. ישנה חיבה מיוחדת לילד שבא לעולם מכח תפילות ותחנונים מרובים. יסוד זה לומדים אנו במקום נוסף. בגמרא (ברכות לא:) איתא: אמר ר' אלעזר: שמואל מורה הלכה בפני רבו היה וכו', וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה. אתיא חנה וקא צווחה קמיה אני האשה הנצבת עמך בזה. א"ל (עלי הכהן): שבקי ליה דאענשיה ובעינא רחמי ויהיב בן אחר, גדול יותר. אמרה ליה: אל הנער הזה התפללתי. וקשה לכאורה, מדוע באמת היה איכפת לה, וכי היו לה 'סנטימנטים' דוקא אל הילד הזה? אם עלי הכהן אמר שיהיה לה בן יותר טוב, ודאי היתה יכולה להאמין לו בלב שקט, ומה פשר תשובתה: "אל הנער הזה התפללתי"? אמנם, כתוב כאן היסוד הנ"ל, חנה טענה לפני עלי: אפילו אם תביא לי ילד יותר טוב, אך לילד הזה ישנה מעלה מיוחדת, והיא: "אל הנער הזה התפללתי". קיבלתי אותו ע"י תפילה.

במשך שנים רבות לא היו לה ילדים, וכל העת היא התפללה והתחננה על נפשה לזכות לפרי בטן. זהו ילד שבא אחרי הרבה יסורים, הרבה צרות והרבה בכיות ובקשות. על כזה ילד היא לא היתה מוכנה לוותר בשום אופן, גם תמורות ילד יותר טוב.

רב פינקוס זצ"ל בספרו "תפארת שמשון"

מדוע הונצח שמו של יעקב לנצח נצחים על שם אחיזת העקב.

וְאַחֲרֵי כֵן יָצָא אָחִיו וַיְדוֹ אֶחָזֶת בְּעֵקֶב עָשׂוּ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב (כה.כו)

ויקרא שמו יעקב: א) הקב"ה. דבר אחר: ב) אביו קרא לו יעקב על שם אחיזת העקב (רש"י)

מהי חשיבות אחיזת העקב, עד כדי כך שהקב"ה או אביו ראו להנציח לנצח נצחים בשמו של יעקב אבינו, בחיר האבות? אלא, יעקב מהותו היא "יושב אהלים", עמוד התורה. על כן נקרא על שם אחיזת העקב דוקא, כי סיבת

אחיזתו בעקב נבעה מהתאמצותו לזכות בבכורה ובמצוותיה, ואחז בה כנגד כל סכוי הגיוני שיצליח לעקוף את אחיו. יסוד בהצלחה בתורה היא התאמצות והעמל אף כשזה נראה נגד כל הגיון. לכן נקרא על שם פעולה זו כי היא מסמלת את כל מהותו.

ספר "לתתך עליין"

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְרָה כִּי־לִי אֶת בְּכֹרְתְּךָ לִי (כה.לא)

תמונה מאוד תשובתו של יעקב לאחיו עשו, המבקש ממנו מעט אוכל להשביע את נפשו, ואילו יעקב מתנה את מתן האוכל במכירת הבכורה. מבאר רבי חיים קניבסקי שליט"א בספרו "טעמא דקרא": במדרש הגדול נאמר על בקשתו של עשו שילעיטוהו מן האדום האדום הזה, שאף יין אדום ביקש עשו מיעקב, ועל כן נאמר "וַיֹּאכַל וַיִּשְׂתּ". על כך השיבו יעקב, כי אם חפץ הוא ביין יהיה מוכרח למכור לו את הבכורה, שאם לא כן אסור לשתות יין. הנה אמרו רבותינו (תענית יז.) שכהנים אסורים לשתות יין לעולם, כדי שיהיו כשירים לעבודה בכל עת שידרשו, וכיון שקודם חטא העגל היתה העבודה בבכורים, הרי שאסור היה לבכור לשתות יין. ומדויק הדבר ברש"י על תשובתו של עשו: הנה אנכי הולך למות, וז"ל: אמר עשו: מה טיבה של עבודה זו? אמר לו: כמה אזהרות ועונשין ומיתות תלויין בה, כאותה ששנינו (סנהדרין כב:): אלו הן שבמיתה, שתויי יין ופרועי ראש. אמר: אני הולך למות על ידה אם כן מה חפץ לי בה. נמצא שיעקב לא התנה את נתינת האוכל במכירת הבכורה, אלא אמר לעשו שאם חפץ הוא בשתיית יין, חובתו תחילה למכור תחילה את הבכורה שאם לא כן אסור הוא בשתיית יין.

רב רובין זצ"ל בספרו "שנים מקרא"

וַיִּתֵּן לָהּ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ (כו.כח)

כאשר אנו עורכים השוואה בין הברכות שנתברך יעקב לבין הברכות שניתנו לעשו אנו מוצאים שתי ברכות הדומות זו לזו. יעקב נתברך "וַיִּתֵּן לָהּ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ", וגם לעשו נאמר "מִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ" יהיה מושבך ומטל השמים מעל". אף על פי שלכאורה שוות הברכות האלו בתוכן, בכל זאת יש להבחין בשני הבדלים ביניהם. הבדל אחד אנו מוצאים בסדר הברכות: בברכו את יעקב מקדים יצחק את טל השמים לשמני הארץ, ובברכו עשו הסדר הוא הפוך. אומר החפץ חיים, שמשמעות השינוי הוא, שיעקב מבכר את הרוחניות על הגשמיות לפיכך "טל השמים" קודם אצלו, ואילו עשו, הגשמיות חשובה יותר, לכן "משמני הארץ" קודמים אצלו לטל השמים. הבדל השני מבואר

ברש"י (פכ"ז כח) וז"ל: מהו אלוקים. בדין, אם ראוי לך יתן לך, ואם לאו לא יתן לך. אבל לעשו אמר משמנו הארץ יהיה מושבך, בין צדיק בין רשע יתן לך. וממנו למד שלמה המלך כשעשה הבית, סדר תפילתו. ישראל שהוא בעל אמונה ומצדיק עליו הדין לא יקרא תגר לפיכך (מ"א ט) אמר: ואתה תשמע השמים, ועשית ככל אשר יקרא עליך הנכרי, בין ראוי ובין שאינו ראוי, תן לו כדי שלא יקרא אליך תגר. מדברים אלו אנו לומדים אומר החפץ חיים, שאל יתלונן האדם על השגחה, אם פוקדות אותו צרות או עוני, יכול הוא לבטוח בהקב"ה, שאילו ידע הקב"ה שהעשירות תהיה לו לתועלת בודאי היה נותן לו אותה. ומתוך שלא נתן לו, משמע כי דוקא העניות היא לטובתו ולהנאתו. כי יש עושר שמור לבעליו לרעתו, ואשרי מי שלא ראה עשירות כזו.

ספר "לקח טוב"

מי אפוא הוא הצד ציד ויבא לי נאכל מכל בטרם תבוא ונאברכהו גם ברוך יהיה. (כז. לג)

מה משמעותה של הקריאה **"גם ברוך יהיה"**. במסכת ברכות (לד:) מסופר על רבי חנינא בן דוסא שהיה מתפלל על החולים ויודע כי זה מת, וזה חי. שאלו אותו מניין לו, ענה רבי חנינא בן דוסא: אם שגורה תפילתי בפי, יודע אני שהוא מקובל, ואם לאו יודע אני שהוא מטורף. ממרוצת ושטף דיבורו בתפילתו למד רבי חנינא בן דוסא כי תפילתו התקבלה לרצון. זהו שאמר יצחק, כי יודע הוא בודאות שברכתו תתקיים **"גם ברוך יהיה"**, שכן ברכתו היתה שגורה בפיו, ונאמרה ללא כל קושי, והרי זה אות וסימן כי ודאי תתקבל ברכתו ותתקיים.

רב רובין זצ"ל בספרו "טללי אורות"

ויאמר בא אחיך במרמה ויקח ברכתך (כז. לה) ובמסורה: דין ואידך: **"על עמך ברכתך סלה"** (תהלים ג. ט)

ביאור המסורה הוא, דלכאורה צריך להבין למה עשה ה' ככה שיבוא יעקב ויקח את הברכות במרמה, הלא היה ראוי לקבלם בצדק ובזרוע. אמנם רצה הקב"ה לזכות את ישראל להשפיע להם ברכתו בכל מקום ובכל עת אף אם ח"ו אינם עושים רצונו של מקום, כי לעומת מעשה עשו ואומות העולם הם תמיד טובים ומעולים יותר, כמאמרם ז"ל (גיטין נז.): תא חזי מה בין פושעי ישראל לנביאי אומות העולם. ולכן הכין תשובה למקטרגים על ישראל שאינם ראויים לברכה, שגם יצחק רצה לברך את עשו בנו, אף שלא היה כדאי לברכה, ואם כן על כל פנים לא נגרע מעשו הרשע ומגיע לנו ברכת ה' בכל זמן ועידן. וזו כוונת המסורה: **"בא אחיך במרמה ויקח ברכתך"**. ואם תקשה למה הוצרך לבוא במרמה, על זה השיב: **"על עמך ברכתך סלה"**, כדי שהיו הברכות תמיד על ישראל אף בזמן שאינם ראויים מצד עצמם.

ספר "עלים לתרופה" בשם קרן לדוד

הלכה: כבוד אב ואם: כיבוד אב שלא בפניו
 כתב השו"ע (יו"ד ס' רמ ס"ו) היה צריך על שום דבר בעיר, ויודע שישלימו חפצו בשביל אביו, אע"פ שיודע שגם כן יעשו בשבילו, לא יאמר עשו לי דבר פלוני בשבילי, אלא יאמר עשו בשביל אבא, כדי לתלות הכבוד לאביו. כתב הספר **פסקים ותשובות** (אות כד), ואפילו אם כבוד הבן גדול מכבוד אביו באותו מקום, מ"מ יתלה באביו, אבל אם יש באותו מקום שנאה על אביו, ואם יזכירו לא יעשו לו בקשתו, אזי לא יזכירו כלל, כיון שגנאי הוא לאב שלא עשו בגרמתו. ואם הוא מסופק אם יעשו גם בשביל אביו, הרשות בידו לעשות כרצונו.

ספר פסקים ותשובות

פתגם: השקר והאמת נטועים בלב, הפה הוא חלון הראווה שלהם.
ספר שמחלה

חקירה: איסור הנאה
 אינם שייכים לאף אחד, או שעדיין יש להם בעלים, ונפקא מינה, האם מותר לגזולם. (ריטב"א סוכה לה: שלו, ראב"ד המובא בו: אינם שלו, וכן נחלקו בזה עוד הרבה ראשונים, הובאו בפרי משה קניינים ב)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: מכה בלתי כתובה
 יהודי ביקש הלוואה מנכרי, אך הלה סירב להלוות לו. נאנח היהודי ואמר: אכן, זוהי מכה אשר לא כתובה בתורה. לתמיהתם של יהודים שנכחו שם, הוסיף הלה והסביר: הלא פסוק מפורש בתורה הוא בפרשת התוכחה: "הוא ילוך ואתה לא תלוונו. כיון שגם הנכרי אינו רוצה להלוות, הרי זה מכה שאינה כתובה בתורה.

ספר "חד וחלק" חלק ג' (דף קכו)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'וזת בת אליז, חיים בן סוזן סולטנה, סשה שלום בן דבורה רחל. זרע של קיימא לרינה בת זהרה אנריאט. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, דניאל בן רחל, רפאל שלמה בן אסתר, חוה בת צביה, מיה בת רחל.

